3e JAARGe. № 291.

OOSTPOST

SOERABAYASCHE COURANT

Prijs der Inteekening.

Voor Soerabaya ℔ jaar *f* 24.– ℔ halfjr *f* 12.– ℔ maand *f* 2.–
" Java. " do. " 30.– " do. " 15.–
" Buitenb. " do. " 36.– " do. " 18.–
" Europa. " do. " 50.–
De OOSTPOST verschijnt dagelijks met uitzondering van den Zondag.

WOENSDAG 5 DECEMBER 1860.

Prijs der Advertentiën.

De prijs der ADVERTENTIEN is *f* 1.— voor elke TIEN WOORDEN; behalve het zegel.
Advertentien met groote letter betalen dubbeld,
Iedere herhaling na de twee eerste plaatsingen wordt betaald met de helft van het bedrag der advertentie.
Voor doorloopende annonces kunnen schikkingen worden getroffen.

EENE VACATURE.

Novelle door GERARD KELLER.

(*Vervolg.*)

— „Zou het nog geen tijd wezen? vroeg Dozen. De passagier antwoordde niet; hij was te voornaam voor schuitpraatjes.— Maar mogelijk had hij de vraag niet gehoord: — „Ik ben daar net den trein misgeloopen", begon Dozen weder. — „Nog al stom," bromde de passagier. Dozen verdedigde zich door een getrouw verhaal zijner wederwaardigheden, waarnaar de passagier zich niet verwaardigde te luisteren. Toen het uit was, verzocht hij den schipper een vlammetje. Dozen presenteerde zijn sigaar — de passagier zag het niet en klom zelf in de roef om zijn signar aan te steken. Vóór hij nog teruggekeerd was, stapte een gansch gezelschap den stuurstoel in. Dozen stond even op om hen te laten passeren; de dames zetten zich allen aan de overzijde; de heeren namen bezit van 't geen nog open was, en toen Dozen zich weder zetten wilde — zat de voorname passagier op zijne plaats, en scheen volstrekt niet te bemerken, dat een ander daar gezeten had. Dozen zag hem eens aan en mompelde iets van „met uw permissie mijnheer," maar toen de passagier blijkbaar geen permissie gaf, kroop hij in de roef.... daar was het wel zoo goed: schaduw, kussens, geen wind — hij zat er perfect en kon toch alles hooren wat in den stuurstoel gesproken werd. Het luidde eindelijk en de schuit stak af en Dozen genoot het heerlijk bewustzijn, dat hij thans waarlijk medeging.

Eerst zeide niemand iets, maar toen was het de voorname passagier in eigen persoon, die het ijs brak.

— Mag ik de freules eene plaats aanbieden? deze is beter."

— U is zeer vriendelijk." — De dames zagen elkander eens aan en de passagier — thans zoo vlug als hij straks onbewegelijk was geweest — was al opgestaan, had kussens uit de roef gehaald en plaats gemaakt voor de dames Heunsaart.

De oude Heunsaart nam zijn hoed af voor de beleefdheid en de jonge Heunsaart merkte op, dat het vrij warm was. De passagier deelde die meening en, terwijl hij haar breedvoerig ontwikkelde, boog Elvire zich over de handschoen harer zuster, waarvan het knoopje was los gegaan en wisselde een veelbeteekenden blik met Agrippina. *Le beau mystérieux* was het in eigen persoon.

— Gaat u naar Delft?" vroeg de oude heer.

— Pardon: U?"

— Wij gaan maar eens naar den Koetswagen — eigenlijk meer om eens te varen, want als 't mij te doen was om aan den Koetswagen te komen, had ik mijn rijtuig doen inspannen."

Dat kunt ge al vast opsteken! wij hebben een rijtuig — zeide eene stem in Heunsaart's binnenste.

— Als men zulk een fraaije droschki heeft als mijnheer van Heunsaart zou men anders de voorkeur niet aan de schuit geven," zeide Schramlo en was terstond bij den ouden heer in gratie.

— Ja, ja, 't is een goed rijtuig — woon u in den Haag?"

— Pardon — ik breng er den zomer maar door: daar is geen stad, waar men zóó kan profiteren."

De dames trokken dit in twijfel en nu ontstond er een hoogst interessant gesprek over de genoegens van den Haag, dat meer bijzonder tusschen Schramlo en de dames Heunsaart gevoerd werd.

Toen werd het meer algemeen; ieder zeide wat, en Dozen zocht ook de gelegenheid om zijn woord te plaatsen. Daar kwam de schouwburg ter sprake — hij was er voor weinige dagen geweest, tegelijk met de Heunsaarts en toen eene der dames opmerkte, dat zij niet van hollandsche stukken hield, klonk op eens Dozens stem uit de roef:

— Dat stuk van laatst was toch, dunkt me, zoo kwaad niet."

Al de hoofden bogen zich naar beneden om te zien waar die stem van daan kwam.

— Een kampioen voor 't hollandsche tooneel! *Où diable va-t-il se nicher!*" sprak Schramlo met een voornaam glimlachje.

— Dat stuk *van laatst*," herhaalde de jonge Heunsaart — „ik ken dien auteur niet."

De dames lachten eerst zachtjes maar toen — om geheel iets anders, dat spreekt — vrij luid, en Dozen — Dozen die zich den naam van 't stuk niet herinneren kon, kroop in zijn hoek en verlangde naar 't oogenblik dat men den Koetswagen achter den rug zou hebben.

— Wie is dat?" fluisterde mevrouw. „Dat is toch niet die figurant?" — Mevrouw meende debutant.

— Misschien is hij dat ook — maar hij is Dozen, de ambtenaar — je weet wel.

— O, van Jan?"

— Juist; nu 't spreekt wel van zelf, dat de minister

En eindelijk

Eene KOSTBARE VERZAMELING MOLUKSCHE SCHELPEN en HOORNS, bevattende ruim 2700 stuks, waaronder velerhande bijzonder zeldzame en uiterst schoone Exemplaren.

Deze verzameling is inmiddels uit de hand te koop. (1913)

Op den 11den December a. s.

zullen door de ondergeteekenden bij inschrijving worden verkocht:

276 pak, Bladen JAVA TABAK

Hoofdmerk Benteng

OOGST 1859/60.

De monsters dezer partij liggen van af heden ter bezigtiging in het Locaal der Handelsvereeniging alhier, alwaar ook de Conditien der verkoop ter inzage liggen.

(1921) **ADAM & CO.**

VERTREK VAN STOOMSCHEPEN.

STOOMSCHIP PRINS VAN ORANJE

December.

Ten gevolge van deswege gedane aanvragen, zal de boot Samarang aandoen, en de veranderde vertrekdagen nader worden bekend gemaakt.

SOERABAYA, **MAJOR MATZEN & CO.**
29 *November* 1860. (1936)

VERTREKDAGEN DER STOOMBOOT OENARANG.

Gedurende de maand December, wind en weder zulks toelatende.

Van **Batavia** naar **Samarang** en **Soerabaya** den 12 en 30 December.

Van **Samarang** naar **Soerabaya** den 15 December.

Van **Soerabaya** naar **Samarang** en **Batavia** 4 en 19 December.

Van **Samarang** naar **Batavia** 6 en 21 December.

Informatien bij

de agenten,

(1935) **ADAM & CO.**

VERTREK VAN SCHEPEN.

Het Nederlandsche Fregatschip

ORTELIUS,

KAPITEIN F. H. GROOTE,

zal in den loop van December *direct* van hier naar Amsterdam vertrekken, en biedt eene schoone gelegenheid voor passagiers aan. Het schip is nieuw, heeft ruime hutten, en vaart een DOCTER,

Adres bij den kapitein in het *Marine Hotel* en bij

De Agenten,

(1910) **P. KERVEL & CO.**

SAMARANGSCHE SCHOUWBURG LOTERIJ.

Voortdurend loten te verkrijgen ten kantore van den Heer **VAN NOORD BORSKI.** (1947)

LOGE DE VRIENDSCHAP

Receptie in den derden graad, op Zaturdag den 8 December 1860, des avonds ten acht ure.

De fungd. Secretaris,

(1962) **F. C. WILLEMSZ.**

De Advocaat en Procureur

MR. F. H. E. SCHUSLER,

houdt kantoor aan de *Kalimaas*,

in het lokaal naast het kantoor van de heeren FRASER EATON & Co., vroeger geoccupeerd door den Advocaat en Procureur MR. A. M. MEERTENS. (1949)

VERLOREN

EEN GOUDEN BROCHE.

Tusschen het traject van de oedjong naar het Hotel du Commerce.

De eerlijke vinder wordt verzocht dezelve terug te bezorgen aan het bureau dezer *Courant*, kunnende desverkiezende op een goede belooning rekenen. (1952)

W. D. ECHTER,

wonende op *Djagalan*, ten huize van den heer C. F. DAMWIJK, recommandeert zich minzaam aan voor **graveerwerk op steen, voor grafzerken en op koper voor cachetten enz.; vertinnen van keukengereedschappen, repareren en op nieuw bronzen van lampen, schoonmaken van pleetwerk, enz. enz.**

(1941)

VEREENIGING VAN ASSURADEUREN TE AMSTERDAM.

De ondergeteekenden hebben de eer belanghebbenden te berigten, dat zij door de vereeniging van Assuradeuren te Amsterdam benoemd zijn tot agenten voor *Soerabaija* en omliggende plaatsen, en zij deze benoeming aangenomen hebben.

Schepen en goederen verzekerd te Amsterdam, zijn bij beschadiging aan het toezigt van het agentschap onderworpen, en worden belanghebbenden, in het belang van die het aangaat, uitgenoodigd bij zeeschade dadelijk kennis te geven aan

De agenten voor Soerabaija en omliggende plaatsen van de Vereeniging van Assuradeuren te Amsterdam.

(1681) P. KERVEL & CO.

Bij de Agenten te Soerabaija

VAN DE

OOST-INDISCHE ZEE EN BRAND-ASSURANTIE MAATSCHAPPIJ.

gevestigd te Batavia,

is thans gelegenheid tot het onmiddelijk verzekeren tegen gevaar voor Zee en Brand.

SCHIMMELPENNINCK & CO.

(1214) *Agenten.*

HOUDERS VAN COGNOSSEMENTEN

aan ORDER over goederen per het schip **HERMAN** kapt. G. G. LUTTENBERG, uit Nederland aangebragt, worden verzocht de documenten voor de inklaring in orde te brengen, terwijl de daarbij behoorende certificaten van oorsprong bij de ondergeteekende agenten ter beschikking liggen.

De Agenten,

(1964) **MC LENNAN & CO.**

HEDEN NIEUW ONTVANGEN,

ZEER FIJNE FRANSCHE

JACONETTEN,

van verschillende keurige patronen.

BIJ

(1958) **M. H. HALEWIJN.**

TE KOOP OF TE HUUR

EEN STEENEN HUIS en **BIJGEBOUWEN** met regt van opstal op **EEN ERF** en **TUIN** groot 800 vierkante ellen, gelegen aan de *Kalie-Anjer*, buiten de onteigenings-limite der vesting te Soerabaya.

Te bevragen bij den uitgever dezes. (1732)

VERKOOP BIJ INSCHRIJVING.

De ter dezer stede in volle werking zijnde:

Courant- Boek- en Handelsdrukkerij,

met de daaraan verbonden uitgave van het dagblad *DE OOSTPOST*, wordt hierbij ter verkoop bij inschrijving aangeboden, en wordt de termijn van inschrijving op den 15den December aanstaande gesloten, tot welk tijdstip inschrijvings-biljetten door den notaris **MR. T. A. KLINKHAMER** worden in ontvangst genomen. Daarop reflecterenden kunnen zich ter erlanging van inlichtingen en voorwaarden wenden aan bovengenoemden notaris, en aan de eigenaren

(1855) **LE ROY & CO.**

Nieuw aangevoerde en net bewerkte **VIS à VIS**

MILORDS,

en

AMERICAINES,

uit de fabriek van OUDART FRÈRES te Batavia, bij

(1948) E. TEN BRINCK & CO.

De ondergeteekenden alhier eenen

HOUT-HANDEL

opgerigt hebbende, bevelen zich aan voor de levering van alle mogelijke HOUTWERKEN, geschikt voor huis- en scheepsbouw.

SOERABAYA, **ZANTHUIS & CO.**
30 *October* 1860. (1847)

ALLERBESTE

GRASBOTER,

merk van der Leeuw,

in vaatjes inhoudende 12 ponden.

Keurige blikjes van **Alb. Thijm,**

BESTE GENEVER,

Gesorteerde **Koeken**, in blik.

Zeer goedkoop bij

(1957) **M. H. HALEWIJN.**

---

zulke menschen niet aanstelt, en de oude Heunsaart zag met welgevallen op zijn zoon, den meester in de beide regten.

— Die protégé van Elzensteen is erger."

— Kent u den baron van Elzensteen?" vroeg Elvira aan den passagier, want mama had vrij hard gesproken en die naam was een geschikt onderwerp voor een discours. Hollanders toch spreken bij voorkeur over personen en gemeenschappelijke kennissen — als 't weêr geen stof meer aanbiedt.

— Zeer good," antwoordde Schramlo; „Wij zijn nog geparenteerd, ik heb voor eenige dagen hem een bezoek gebragt.

— Hebt u de dames gezien?"

— Zeker — goede gezigtjes, maar dat is ook alles gezegd."

— Lena is toch eene beauté."

— Ik ken er die oneindig schooner zijn," antwoordde de passagier, met een blik, die Elvira deed kleuren. Het kompliment was à bout portant, maar toch.... Agrippina redde hare zuster: „Mijnheer heeft waarschijnlijk veel gereisd", zeide ze naïef.

— Ja, maar mijne indrukken dagteekenen niet van zoo veel tijd geleden. In den schouwburg zag ik de beide dames van Elzensteen op den eersten rang."...

— Nu juist, dien avond bedoel ik," klonk het weder uit de roef en Dozen achtte zich thans geheel in zijne eer hersteld.

— Die man delireert", zeide Schramlo, naar binnen ziende met een blik of hij Dozen verslinden zou.

— Pas op, Agrippina, gij zit zoo digt bij het deurtje, hij moest u eens aanvallen."

— Dan zou mijnheer het op zijn geweten hebben: hij heeft mij die plaats bezorgd."

Op dien voet werd er nog eenige oogenblikken voortgesproken, maar Heunsaart had gezwegen: die voorname heer kende van Elzensteen; hij was deze week nog bij hem geweest; hij was familie; zoo hij eens de protégé ware. Heunsaart besloot den knoop door te hakken.

— Is u de protégé van den baron, dien hij aan 't ministerie wil plaatsen?" vroeg hij op den man af. Heunsaart hield niet van omwegen — trouwens Schramlo had bewezen, dat hij ook geen vriend daarvan was.

Dozen spitste beide ooren; nu begreep hij waarom die heer zich zoo weinig „toeschietelijk" toonde: zeker kende hij Dozen en zag hij in dezen een concurrent.

— Zoo ver ik weet niet — en ik zou ook niet gaarne die gunst aanvaarden."

Dan is de zaak in orde, dacht Heunsaart en kreeg tegelijk hoogachting voor den vreemdeling, die zulk eene betrekking niet ambieerde — en hem niet in den weg stond.

— Zoudt gij denken dat de baron invloed genoeg had om iemand geplaatst te krijgen? Ik zal u zeggen, mijn zoon solliciteert ook en heeft de toezegging."

Schramlo meende eerst in bevestigenden zin te antwoorden; die laatste bijvoeging maakte zijn antwoord ontkennend.

— De baron heeft niet den minsten invloed; dat heeft hij mij zelf wel eens gezegd." Dozen viel een pak van 't hart: die voorname vreemdeling zou 't wel weten.

Men had den Koetswagen bereikt, allen stegen uit. Jonkheer Schramlo presenteerde mevrouw een arm en belastte zich met haar shawl.

De oude lui waren gewonnen. En de dames?

Toen Dozen in Delft kwam vatte hij al zijn moed bijeen; keek op zijn horloge, berekende den tijd en besloot om naar zijn zwager te wandelen, want de schuit was vertrokken en de diligence was een „nachtwagen", een middel van vervoer, dat voor Dozen met de vreeselijkste en geheimzinnigste geheurtenissen in verband stond. Hij wandelde dus; de namiddag ging in schemering, de schemering in nacht over en naarmate het duisterder werd, versnelde Dozen zijn stap en zeide hij luider „goeden avond" tot de voorbijgangers. Maar hij kwam toch zonder onheilen bij zijn zwager aan of liever in diens huis, want zwager was onzigtbaar: hij maakte zijn preek voor zondag en morgen, zaturdag, was hij ook in den regel den ganschen dag onzigtbaar. Misschien evenwel zou hij nu een uurtje kunnen geven, want Dozen kwam er toch opzettelijk voor en als er een ernstige zieke — maar dan ook een *heel* ernstige — hem noodig had, verliet hij ook wel eens zijne studeerkamer. Maar zuster kon het dan altijd merken den volgenden dag: dan zat zijn preek niet half zoo goed in elkaêr. Neen 't was zoo gemakkelijk niet, als de menschen wel dachten, dat preeken maken: ze moesten eens weten hoeveel inspanning een *goede* preek kostte. Een *goede*, want, weet ge, een slechte dat kon iedereen, en wie dan ook niet zijn vrijdag en zaturdag aan de preek had gegeven, moest volgens zuster, noodzakelijk een slechte preek voortbrengen.

(*Wordt vervolgd.*)

DE UITBREIDING VAN NEDERLAND'S GRONDGEBIED IN DEN OOST-INDISCHEN ARCHIPEL.

Sedert, thans meer dan twee en een halve eeuw geleden, Nederland zijne eerste betrekkingen met Java aanknoopte, en de kort daarna opgerigte O. I. compagnie onwillekeurig van handelsligchaam tot landbestuurder ontaardde, ook daarna, toen het staatsbewind van Nederland haar verving, en het geheel tegenovergesteld maar even onvermijdelijk verschijnsel ontstond eener regering, die tevens handelsligchaam werd, heeft zich Holland's grondgebied telkens verder over den Oost-Indischen Archipel uitgestrekt, en nog altijd nemen daar zijne grenzen toe.

Dikwijls is het Gouvernement dan ook, vooral door de Engelsche drukpers, naijverig op ons batig saldo, beschuldigd, dat het zich opzettelijk tot toeleggen op uitbreiding van grondgebied. Wij gelooven echter dat die uitbreiding geene jaloerschheid bij anderen verdient op te wekken, maar integendeel bekommering bij ons zelven. Ja, indien de vrucht daarvan alleen ware stijving der schatkist: de staat zou denkelijk tevreden zijn, doch minder aangename gevolgen staan te vreezen. Als nu reeds gebrek aan personeel groote leemten laat in het corps der ambtenaren, de manschappen voor het leger op gekunstelde wijze moeten geworven worden, wets-ontwerpen en discussien in het moederland, administratieve werkzaamheden, staatsbladen en bijbladen alhier zich ophoopen, hoe zou dat alles niet veel meer het geval zijn, bijaldien eens geheel Sumatra, Borneo en Celebes, en de eilandgroepen al verder tot den Oost-Indischen Archipel behoorend, moesten geregeld worden als Java. Gelijk Rome eenmaal onder het wigt zijner onderhetjukgebragte landen bezweek, gelijk naar de meening van sommigen Engelands overheersching van Britsch-Indie zijn val zou kunnen worden, nog veeleer zou Nederland bezwijken onder den last van het telkens vermeerderend en opwassend kroost der staten, die dan zijne vaderarmen zouden moeten omvangen. Voorwaar! zulke uitbreiding ware geene reden van jaloerschheid. En toch, al wilde men het, die uitbreiding is onmogelijk tegen te gaan. Het kan niet anders of een behoorlijk bestuur over het grondgebied van Nederland op de buiten-bezittingen, de uitbreiding aldaar van cultures, wegen, handel en nijverheid, moet de nabijliggende stammen in telkens nadere aanraking met het Gouvernement brengen, de onderlinge geschillen tot zijne tusschenkomst aanleiding geven, de zamenspanningen van hoofden en priesters tegen het bestuur betere regeling en uitbreiding van grondgebied veroorzaken. En in een tijd waarin Australie door kolonisatie wordt bevolkt, en Afrika's binnenland steeds verder ontdekt, in een tijd welks beschaving en welvaart telkens nieuwe wegen voor het volken-verkeer zoekt, kan het niet anders of ook de onbekende streken in den O. I. Archipel moeten meer en meer in hare verborgene schuilhoeken worden nagespeurd, en daardoor in aanraking komen met het Nederlandsch gezag.

Misschien wordt ons de bedenking gemaakt, dat dan de uitbreiding van ons grondgebied toch slechts langzaam voortgaat, en men over den te grooten omvang daarvan zich eerst zal behoeven te bekommeren in de toekomst. — Wel nu! wij willen ons niet te zeer over de *toekomst* bekommeren, wij moeten echter onderzoeken of niet reeds het *tegenwoordige* de vrees regtvaardigt, dat Nederlands grondgebied te uitgebreid wordt voor zijne krachten, en zien ons daardoor van zelf geleid tot de beschouwing van de beteekenis der onlusten in Boni en Banjermassing.

De opposant quand même der regering schrijft die onlusten schier uitsluitend toe aan verkeerde maatregelen des bestuurs, en wil zelfs onedelmoedig de menigte expeditien, die het bewind van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal kenmerken, verklaren uit zijne persoonlijke zwakheid van handelen. De Anti-kerkelijke dweeper beschouwt die onlusten bij voorkeur als reactie onder den invloed van priesters en hadjies tegen het zendingswerk. De pessimist ziet in dezelve de voorloopige uitbarstingen van een vulkaan, welks verborgen bewegingen zich uitstrekken tot Engelsch Indie, en die, misschien spoedig, het Nederlands gezag zal verzwelgen. Verre is het van ons de waarheid in elk dezer beweringen te loochenen, doch wij vinden in dat alles meer of minder slechts zoo vele *aanleidingen*, geene *oorzaken*: het zijn de vonken, die de ligt ontvlambare brandstof, welke reeds voorhanden was, hebben in vuur gezet. De *oorzaak* ligt in de noodzakelijkheid, waarvan wij spraken, dat daar, waar het bestuur van Nederland allengs overgaat in het grondgebied van leenvorsten, en eindelijk verloren gaat bij nog geheel onafhankelijke en ongeregelde volkstammen, ook van tijd tot tijd zulke schokken moeten ontstaan. Gelijksoortige opstanden, als de beide laatste jaren vertoonen, hebben altijd plaats gehad, en Java zelf, vroeger het tooneel van langdurige oorlogen, en thans reeds sedert geruimen tijd rustig, is het beste bewijs, dat zulke onlusten allereerst moeten verklaard worden uit de botsing tusschen den oorspronkelijken toestand der inlandsche volken en het nog ongeregeld Europeesch bestuur, waaraan zij zich nog niet hebben gewend, maar ook het beste bewijs, dat die onlusten wijken waar dat bestuur zich lang en krachtig genoeg heeft gevestigd. Ofschoon wij dan ook de *onmogelijkheid* niet zouden durven beweren, dat zich thans ook op Java zulke verschijnselen van onrust zullen openbaren, zoo gelooven wij echter aan de *onwaarschijnlijkheid* daarvan, en maken ons niet zeer bekommerd over het feit op zich zelf der tegenwoordige onlusten.

Zouden wij daarom echter ten aanzien dezer zaak de uitdrukking der laatst uitgesproken Troonrede willen overnemen: „*de toestand onzer overzeesche bezittingen is in alle opzigten bevredigend*"? — Neen! wij moeten haar afkeuren, ofschoon wij ons haar ontstaan kunnen verklaren.

Tegenover vele onrustbarende geschriften, tegenover zulke oorlogzuchtige berigten uit de kolonien als den laatsten tijd het Nederlandsche volk geschokt hadden, liet waarschijnlijk de steller van dat woord zich door de zucht om de gemoederen gerust te stellen verleiden, haar neder te schrijven. Het is bovendien een verschijnsel, zielkundig te verklaren en dikwijls waar te nemen, dat gelijk de struisvogel de oogen sluit voor het gevaar, als waande hij het te ontsnappen door het niet te zien, zoo ook de mensch eene stelling dan juist in de sterkste bewoordingen zal uitdrukken, als hij de waarheid daarvan zelf eenigzins begint te betwijfelen. Hij tracht de waarheid innerlijk te vernietigen, door haar uiterlijk te loochenen. Andere jaren is dat woord" *in alle op opzigten bevredigend*" dan ook niet gesproken, doch nu juist terwijl er den minsten grond toe bestond, werd het verkondigd. Aan het einde der parlementaire beraadslagingen over de beantwoording dezer uitdrukking heeft de Minister van kolonien dan ook ongemerkt, als hoopte hij dat de verandering niet zou in het oog vallen, dat woord aldus terug gegeven:" de toestand onzer overzeesche bezittingen is *over het algemeen* bevredigend. Wij betwijfelen echter, of indien toen reeds de militaire onlusten op Java en de laatste hernieuwing der beweging op Borneo in het Moederland bekend ware geweest, dat woord ook met die verzachtende ministerieële wijziging wel ware gesproken, en vreezen dat de overdreven wijze, waarop men de natie heeft willen gerust stellen na het vernemen dier tijdingen tot te grootere verslagenheid, te hardere noodkreten en te scherper kritiek zal aanleiding geven.

Wij voor ons gevoelen ons onbevredigd bij de onrustige verschijnselen van den dag, niet die verschijnselen op zich zelve bekommeren ons, wij toonden het reeds aan, maar de omstandigheden, die daarmede gepaard gaan. Wij bedoelen de onbeschaamdheid der muitelingen blijkbaar uit: hunne uittartingen, de wijze hunner aanvallen, de herhaling hunner pogingen, en aan onze zijde te groote vergevensgezindheid, ligtgeloovigheid en beleefdheid, gekunstelde aanwerving van troepen uit gebrek aan eene voldoende legermagt. Daarbij komt de omstandigheid dat Zuid-Celebes en Banjermassing, reeds langen tijd aan ons bestuur onderworpen was, en het dus te zwak schijnt te zijn, om daar zich als op Java krachtig te handhaven. De inlander in die streken krijgt daar besef van, hij wordt overmoedig, die overmoed zou zich kunnen verspreiden en alzoo gevaarlijk worden voor het gezag van Nederland in de overige deelen zijner bezittingen, *en alleen* uitgebreide, onbevreesde en bestendig afdoende maatregelen kunnen den overmoedigen het geschokt maar zoo hoogst noodig ontzag weder inprenten. Wij betwijfelen of het gering aantal manschappen, dat dezer dagen van Batavia en Soerabaija naar Banjermassing werd geëxpedieerd, misschien alleen voldoende om de leegte in de gelederen aan te vullen, ontstaan door de gesneuvelden en zieken, wel genoegzaam ter bereiking van dat doel zal kunnen medewerken.

Zoo verraadt de geschiedenis van den laatsten tijd, dat de uitbreiding die Nederlands grondgebied bereids verkregen heeft, reeds buiten evenredigheid begint te komen, tot de krachten, waarover het thans beschikt; en toch die uitbreiding, wij toonden het aan, is niet te stuiten. — Wat is de rigting die hier moet worden gevolgd? zietdaar, de groote vraag, ons thans voorgelegd, en in het kort beantwoorden wij haar aldus: die uitbreiding moet noch worden tegengegaan, noch worden bevorderd; de omstandigheden te leiden en te beheerschen, de ontwikkeling der volken te volgen, dat is de roeping van Nederland. In hoe verre is aan die roeping beantwoord? —

Terwijl in vroegeren tijd het bepaalde streven was: uitbreiding van grondgebied, dwingt de groote omvang daarvan de tegenwoordige regering tot het besef, dat geen jagt naar meerder landbezit, maar de regeling van het bestaande hare taak is. — Zoo worden van jaar tot jaar op Java controleursafdeelingen tot assistent-residentien

en deze tot residentien verheven, en waar het gezag elders reeds bestaat, doch nog de noodige klem mist, wordt zelfs de hulp der zendelingen niet versmaad, ten einde de bevolking onder hunnen invloed te meer tot geregelden landarbeid en genegenheid jegens den Europeaan op te wekken en hem alzoo allengs aan kultuurstelsel en heerediensten te gewennen. Geheel overeenkomstig met deze bedoeling wordt dan ook het zendelingswerk op *Java* eer bemoeijelijkt dan met welgevallen aangezien, blijkbaar omdat daar het Europeesch element reeds genoegzaam overwigt heeft verkregen, terwijl daarentegen de zendelingen in de *Molukken* als predikanten door het Gouvernement worden bezoldigd, en hunne prediking en scholen in *Menado*, en voor korten tijd nog in *Banjermassing* groote aanmoediging van de zijde des bestuurs ondervonden.

Opmerkelijk wordt de waarheid dezer beschouwing bevestigd door de per laatstaangekomen mail ons bekend geworden beraadslagingen in de tweede kamer over de zendingszaak, ook naar aanleiding van de beantwoording der Troonrede. — Daaruit blijkt, o. a. dat op Java inlandsche hoofden worden geraadpleegd ten opzigte der toelating van zendelingen, dat daarentegen een Battaasch jongeling op Gouvernements kosten in Holland wordt opgeleid, die dan later als Evangelieprediker zal optreden. Zulke onderling strijdige handelingen toonen genoeg aan, dat niet een *beginsel*, dat van godsdienstvrijheid, in het regeringsreglement voorgeschreven, maar het *belang van het oogenblik* de rigting aangeeft, welke de regering in deze zaak gewoon is te volgen. Ofschoon wij anders in het minst niet overeenstemmen met de kerkelijke specialiteiten in de tweede kamer, die bij deze gelegenheid het woord voerden: de heeren Elout van Soeterwoude en Mackaij, zoo zijn wij het toch met hen eens dat genoemd beginsel is geschonden door zulke raadpleging met inlandsche hoofden, doch geven ter andere zijde ook den heer van Hoëvell onzen bijval die hetzelfde beginsel aangetast acht door de ondersteuning van den Battakker. Noch tegen- noch medewerking in die zaak, slechts toezigt, en alleen in het uiterste geval van verregaande overdrijving verbod tot prediking, zietdaar een regel, welks opvolging den inlander de overtuiging zal geven, dat de Regering waarlijk onzijdig is. *Ondersteuning* der zendingszaak zal hem doen gelooven, dat men hem van hooger hand tot het Christendom wil overhalen, *tegenwerking* zal hem in de meening brengen, dat het Gouvernement uit vrees hem zóó ontziet, dat het zelfs voorliefde tot de godsdienst der Hollanders tracht te loochenen. In beide gevallen kan verzet geboren worden: in het eerste door tegenzin, in het tweede door overmoed. Alleen *onzijdigheid* zal hem vertrouwen inboezemen op de onpartijdigheid en de geestkracht des bestuurs.

Wij wijdden over deze zaak eenigzins breedvoerig uit, omdat het werk der zendelingen, nu eenmaal in de geschiedenis eene daadzaak, een arbeid is, die, ook al betreurde men daarvan de strekking, toch niet zou kunnen of mogen worden tegengegaan, een arbeid, die den Europeschen invloed verder brengt, ook in onze koloniën, en daardoor van zelf aanleiding is tot uitbreiding van het Nederlandsch gezag in de Indischen Archipel. Zulk een belangrijk teeken des tijds, dat de aanvang was der beschaving op de zuid-zee eilanden, dat den weg voor den handel op *West-Afrika* opende, dat den sluijer van Zuid-Afrika's binnenland meer en meer voor Europa's oogen wegneemt, dat alhier in de bezittingen op zoo vele plaatsen voor het Nederlandsch bestuur den weg baant, en zich tot op Nieuw-Guinea uitstrekt, mogt, welke rigting men toegedaan zij, niet onbesproken blijven in eene beschouwing over de uitbreiding van Nederlands grondgebied op deze eilanden. Wij gelooven dan ook, dat het Gouvernement, zonder zich in die zaak te mengen, echter den weg moet volgen, die daardoor voor de uitbreiding van zijnen invloed wordt geopend: zulke handelwijze is noodzakelijk, zij is geen opzettelijk streven naar vergrooting van grondgebied.

Heeft dan het Gouvernement zich in den laatsten tijd geheel vrijgehouden van de zucht, om ook buiten noodzaak en zonder den drang der omstandigheden te volgen, de grenzen van zijn gezag in Indie verder uit te strekken? —

Ofschoon wij meenen op die vraag in *het algemeen* een bevestigend antwoord te mogen geven, schemert echter die zucht, naar het ons voorkomt, een weinigje door in het onlangs in werking getreden *traktaat, tusschen Nederland en Portugal gesloten, tot regeling van ieders grondgebied op het eiland Timor en onderhoorige eilanden,* (staatsblad No. 101), bij welk traktaat, behalve eene regeling op Timor zelf en Poeloeh Kambing, nog wordt vastgesteld de afstand aan Nederland van Portugals aanspraken op sommige staatjes van de nabijgelegen eilanden, welke regten Nederland afkoopt voor eene som van *ƒ* 200,000.— Ofschoon wij niet afkeuren, dat de verhouding tusschen beider bezittingen in die streken bij dat traktaat eenvoudig en voor vast wordt geregeld, zoo doet het ons toch leed dat die aanwinst van eenige plekken gronds de schatkist een paar ton moet kosten. Ons gebied is toch reeds uitgebreid genoeg. Portugals-naijver of invloed hebben wij niet te vreezen als die van Engeland, en mogt het ook in geval van oorlog misbruik kunnen maken van zijne stelling op Timor, dan zal het dat even goed kunnen doen, of zijn grondgebied daar wat grooter dan wat kleiner is. Wij hebben ook niet te verwachten, dat de aldus ons geworden landstreken schatten zullen afwerpen ter vergoeding van den koopprijs. Om al deze redenen, komt het ons voor, dat eene regeling van zaken, waarbij Portugal een stukske terrein meer had bekomen in plaats van de *ƒ* 200,000,— doeltreffender zoude geweest zijn, dan de tegenwoordige annexatie, hoe zeer ook gegrond misschien op de leer der natuurlijke grenzen: eene annexatie, die ons denkelijk even weinig voordeel zal aanbrengen als die van Savoije en Nizza aan Frankrijk.

Keuren wij derhalve zulke onnoodige, en onvoordeelige uitbreiding van grondgebied af, wij gelooven dat alleen de taak der regering is de omstandigheden te leiden en te beheerschen, de ontwikkeling der volken te volgen.

Ondersteunen van weldoordachte plannen tot ontginning van gronden op de buitenbezittingen, vergemakkelijking van handel, nijverheid en zeevaart aldaar, onbekrompen vergunning eener bezadigde Evangelisatie, voldoende uitrusting van troepen met voorzigtigheid geworven, en verstrekt door een reserve-corps, in Nederland op te rigten, (*a*) een krachtige, vorstelijke houding bij grieven, onlusten en vredesonderhandelingen, ruimer gelegenheid voor jongelingen, ook uit Oost-Indie, ook uit den vreemde, om bij verdienste op te klimmen tot hoogere rangen zonder door den slagboom van academie en examen in Nederland te worden belemmerd, in één woord de aanwending van alle middelen die de Europesche en Indische kapitalen en geesteskrachten aan het belang van het Gouvernement en van den Inlander verbinden, dat is de veelbesproken doch nooit genoeg aangewezen, de vaak ingeslagen, doch niet genoeg betreden weg, die tot langdurige bevestiging van het Nederlandsch gezag ook bij onvermijdelijke uitbreiding van grondgebied leiden zal, en te gelijk tot de ontwikkeling der volken, die aan zijne zorg zijn toevertrouwd, een weg, waarop Nederlands belang en dat van den Inlander, op de meest bevredigende wijze zamenloopen, en aan welks einde, als eenmaal beider pad moet uiteengaan, het eerste zonder schaamte en de laatste zonder wrevel op den afgelegden loopbaan zullen terugzien.

G.

(*a.*) Volgens het plan ontwikkeld door den Heer W. A. van Rees in zijne brochure getiteld: *De aanvulling van het Nederlandsch-Indisch leger met Nederlanders, in verband met eene koloniale reserve in het moederland.*

NEDERLANDSCH INDIE.

SOERABAYA, den 5den December 1860.

Er komen alhier dezer dagen onder allerlei standen vele gevallen van buikziekte voor, veroorzaakt bovenal door de kentering der mousson. Bij de aanhoudende nederdrukkende hitte heeft de Heer Deeleman ons door zijn ijs eene groote verkwikking aangebragt. Met het oog echter op de heerschende buikziekte en op het St. Nicolaasfeest, dat ons en onze kinderen heden verwelkomt, nemen wij de vrijheid het publiek en in het bijzonder de schoone sexe bij wie wij eene groote voorliefde voor het ijs hebben opgemerkt, voor te overvloedig gebruik daarvan te waarschuwen, het zij men het in den natuurstaat of in geprepareerden vorm geniet. Niet dat wij hiermede aan de Heeren Le Roux & Co. en Grimm willen afbreuk doen, wier weldadige „ververschingen" het feestgenot willen verhoogen, want hun streven is niet ons ziek te maken, maar ons te ververschen, en wij prediken niet de *afschaffing* maar de *matigheid*.

— Men schrijft ons van Bezoekie. Op den 11 dezer zijn in dessa Kedjawan, districtde Penangoengan, afdeeling Bondowosso, twee knapen, met name Essap en Mahil, terwijl zij bezig waren met werken aan eene waterleiding, door eene aardstorting overvallen, met dat ongelukkig gevolg dat eerstgenoemde, door de nedervallende steenen verpletterd is en den laatstgenoemden het regterbeen werd verbrijzeld.

— Op den 14 dezer heeft zich eene in de dessa Klabang district Bondowosso woonachtige Maduresche vrouw door ophanging van het leven beroofd. De redenen die tot dezen zelfmoord hebben geleid zijn niet bekend.

— Op den 15 dezer zijn in de afdeeling Bondowosso in de koffijtuinen der dessas Selodakon en Klatakan, district Poeger ± 319 dadapboomen omvergewaaid of afgebroken.

— In den namiddag van 18 dezer is de tabaksloods te Biting district Djember door een windhoos omgewaaid en geheel uit zijn verband gerukt. De daarin opgeslagen tabak is voor het grootste gedeelte zwaar beschadigd en onbruikbaar geworden.

— Op den 24 dezer is in het district Djember het dak van den posterij-loods te Djeboong afgewaaid; de woning van den Petinggie van Kaliwening werd zeer beschadigd, en de koffijtuinen hebben door het omwaaijen van eene menigte dadapboomen veel geleden, terwijl door het vallen van 5 zware boomen de passage voor voertuigen langs den grooten weg tijdelijk was gestremd.

— In den voormiddag van den 24 dezer, circa ten 11 ure, is een meisje met name Sebina, oud naar gissing 10 jaren, woonachtig in de dessa Soemberdantie, district Soekokerto, naar de rivier gaande door den bliksem gedood; eenige blaauwe plekken aan het schouderblad en de lendenen zijn de eenigste teekenen, die men aan het ligchaam heeft kunnen ontdekken.

AMBARAWA. — Wanneer de burgers hier ter plaatse zegels moeten hebben dan moeten die gehaald worden te Salatiga, dus 22 palen gaans. Bij het garnizoen is eenigzins in die behoefte voorzien, als zijnde daar bij den sergeant facteur nu en dan voor de militairen zegels verkrijgbaar. Iemand met den verkoop van zegels hier te belasten, zal stellig ten gerieve der talrijke ingezetenen en ook der militairen strekken.

— Men vraagt of een postkar ter overbrenging van brieven van Bawen naar hier, Kadoe en verder op, niet spoediger dienst konde verrigten, dan de thans nog tot dat doel gebruikt wordende postloopers, die steeds, als een lastdier krom gebogen, al zwoegende onder het gewigt der brievenrandsels in een langzamen stap te paard daarheen rijden? Vooral zijn ze goed voorzien bij aankomst der landmail.

SCHEEPSBERIGTEN.

Aangekomen Schepen te Soerabaya.

Datum.	Vlag.	Naam van het Schip.	den Gezagvoerder.	Grootte van 't schip in Lasten.	van waar gekomen.	wanneer gezeild.	welke plaats aangedaan.	werwaarts bestemd.	Agenten.
Dec. 4	Engelsche	schip Exact.	John Maulin.	93	Batavia.	25 Novemb.	geen	Soerabaya.	Fraser Eaton & Co.

Vertrokken Schepen van Soerabaya.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar.
November 4	Ned. Ind.	Fathal Hair.	Sech Mohamat bin Oembarak Bahaloan.	Grissee.

In lading en in reparatie liggende Schepen te Soerabaya.

Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerders.	Bestemming.	Agenten.
Nederlandsche	Delftshaven.	Schaap.	In reparatie.	B. Kopersmit & Co.
„	Amsterdam.	Wiegmink.	Amsterdam.	„ „ „ „
„	J. C. Schotel.	van Peest Holle.	Nederland.	„ „ „ „
„	Helmers.	A. Messen.	Te Koop.	E. Ten Brinck & Co.
„	Stad Gouda.	des Ruelles.	Rotterdam.	„ „ „ „ „
„	Jan van Brakel.	D. de Roever.	Amsterdam.	„ „ „ „ „
„	Prins Fred. der Nederl.	C. C. de Witt.	Onbepaald	Schimmelpenninck & Co.
Engelsche	Annie Archibald.	John Turney.	Onbepaald.	J. F. van Leeuwen & Co.
Nederlandsche	Eersteling.	Mann.	Nederland.	„ „ „ „ „ „
„	Eva Johanna.	de Boer.	„	„ „ „ „ „ „
„	Noord Braband.	Bok.	„	„ „ „ „ „ „
Engelsche	Orestes.	Gay.	In lossing.	Fraser Eaton & Co.
Nederlandsche	Amerika.	Meermant.	Nederland.	„ „ „ „
„	Westkapelle.	Crucq.	„	„ „ „ „
„	Almonde.	Surie.	„	„ „ „ „
Nederlandsche	Susanne.	Vouck.	Nederland.	Mathieu Ebbs Roys & Co.
„	Doelwijk.	Van de Putte.	„	„ „ „ „ „
Hamburgsche	Louise.	Meyer.	Falmouth.	„ „ „ „ „
Nederlandsche	Salatiga.	H. G. Biesthorst.	Rotterdam.	Anemaet & Co.
„	Maria Catharina.	H. C. de Bos.	Nederland.	P. Kervel & Co.
„	Ortelius.	F. H. Groote.	Amsterdam.	„ „ „ „
Engelsche	Crouch Brothers.	G. Crouch.	Kanaal.	Hill Broekman & Co.
„	Leven.	Rob.	Onbepaald.	„ „ „ „

Aan- en Uitvoer te Soerabaya op den 4den en 5den December 1860.

AANVOER.

Van Marawang en Pankalpinang per het Nederl. schip *Watergeus*, gezagv. H. R. GIEZEN.

11,934 schuitjes tin, 1000 stuks goenie zakken, GOUVERNEMENT.

Van Samarang per de Ned. Ind. bark *Salim*, gezagv. SECH ABDULA BIN OSMAN BAHASOAN.

456 stuks balken B. KOPERSMIT & Co.

Van Liverpool via Batavia per het Eng. schip *Californie*, gezagv. DE WIJN.

25 vaten bier, 26 kisten koper, 4 vaatjes spijkers, 10 vaten meel, 6 kisten provisien, 22 stuks suikerpannen, 2 kisten likeur, 139 kisten, 4 vaten en 28 coll. manufacturen, ORDER; 8 kisten koopmanschappen, P. KERVEL & Co; 3000 kistjes zeep, JOHAN; 2 kistjes modewaren, 29 bundel en 7 kisten manufacturen, HILL BROEKMAN & Co; 216 manden aardewerk, 2588 staven ijzer, 57 stuks suikerpannen, 12 collies koopmanschappen, 41 stuks assen, FRASER EATON & Co; 1 kist diverse, Mc LENNAN & Co; 37 kisten en 48 coll. koopmanschappen, Mc MILLAN MARTEN & Co; 2 kisten diverse, GEBRS. VAN DELDEN; 30 kisten wijn, DE STURLER & FAGNOTTI.

Van Batavia per het Ned. Ind. schip *Pictura*, gezagv. K. H. LEONARDT.

10 vaten spek, 50 vaatjes boter, 12 vaten vleesch, 20 manden en 10 vaten bier, 36 kistjes cognac, 49 kn. ijzer, 8 kanonnen, 8 glazen kasten, 4 tafels, 2 kisten presenteerbladen, 4 kandelaars, 2 marmeren knoopen, 4 kn. amerikaansche stoelen, 1 mahonijhouten kast, 28 stoelen, 2 matten en kussens, 1 piano, 2 smederijen, 1 kist porcelein, 30 vaten veldbrood, 12 vaatjes loodwit, 112 stuks steenen, 9 kisten roode wijn, W. CORES DE VRIES.

Van Samarang per het Ned. schip *Het Goede Vertrouwen*, gezagv. D. J. KRAAN.

2 kisten wijn, DE LAVALETTE; 1 kist graauwdoek, CURTIS & DORMAAR; 3125 staven ijzer, 2 kisten indigo, 1504 stuks koehuiden, 200 balen drills, 100 kelders lijnolie; 109 bossen staal, 16 kisten koopmanschappen, 88 hammen, P. KERVEL & Co; 48 kisten koopmanschappen, ARNOLD & ZONEN; 10 kisten ruw katoen, B. KOPERSMIT & Co; 10 kn. lucifers, 14 kisten aardewerk, 70 vaten boter, L. JOHAN; 50 kelders lijnolie, 17 kisten spiegels, MARTHERUS; 10 balen goeniezakken, 20 vaatjes boter, 350 picols ijzer, 50 kelders genever, 30 kelders verwolie, JOAKIM & Co; 36 kisten provisien, 5 ankers azijn, GEZAGVOERDER; en eenige, GOUVERNEMENTS GOEDEREN.

Marktprijzen.

SUIKER *ƒ* 13½.—

KOFFIJ. Nominaal.

ARAK *ƒ* 46.— à *ƒ* 50.—

ROTTING *ƒ* 8 @ *ƒ* 9.—

WISSELKOERS *ƒ* 103 à 104 %

Voor ieder in dit blad voorkomend artikel, hetwelk van geene onderteekening is voorzien, stelt de Redactie zich verantwoordelijk zoolang door haar geen ander schrijver wordt opgegeven.

GEDRUKT BIJ LE ROY & CO TE SOERABAYA.